ВЕЧЕРНИЦѢ

ЛИТЕРАТУРНЄ ПИСЬМО ДЛЯ ЗАБАВЫ И НАУКИ.

Число 35. Львôвъ дня 1. Листопада 1862.

СЛОВО ДО НАШИХЪ ПРЕДПЛАТИТЕЛѢВЪ.

Вечерницѣ не упали! Мы замовкли лишень на часъ короткій по тôй причинѣ, що видѣлось намъ конечностію, скупитись бôльше за-для взаимнои пôдмоги дѣлу, яке мы уже зъ разу загадали, а котре означили мы ясно въ „переднôмъ словѣ" (гл. Ч. 1). — Коли приступали мы до Редакціи, була насъ горстка невеличка; ледви кôлькохъ молодыхъ людій загрѣлось було гадкою, розвивати нашу словесность на чисто-народнôй основѣ, або инакше, не дѣлитись письмомъ ôдъ нашихъ надднѣпряньскихъ братôвъ, зъ котрыми становимо одну народню цѣлôсть. Ледва сотній зъ читающои громады знавъ де-що про нашу рôдну Украину, про батька Тараса Основяненка, Кулѣша, Костомарова, Марка Вовчка и т. д., а нашій пôдкарпатській народній спѣваки, стали чимъ-разъ рѣдше ôдзыватись до насъ тымъ солоденькимъ материнімъ словомъ, що насъ збудило до житья и загрѣло до дѣлъ, котрі нашôй мовѣ отворили дорогу до катедръ универзитетськихъ, зъ-ôдки за трудомъ нашихъ землякôвъ, дасть Бôгъ, розôльесь просвѣта тымъ же самымъ словомъ южноруськимъ, за котре, мы всѣ спôльно боролись, та и до нынѣ ще боремся на-супротивъ внѣшнихъ недругôвъ нашои народнѣи идеи. Ледва девять мѣсяцѣвъ писали мы нашій Вечерницѣ, а зъ невеличкои молодои громадки, стала громада поважна; не самі молоді, але и сиві головы беруться щиро за наше дѣло, а такъ мы нынѣ уже не изолованій — бо дѣло наше не дѣло кôлькохъ, а дѣло громадське! Знаемъ мы добре, що не такъ нашій Вечерницѣ, якъ бôльше та идея, котру вони заступали, зробила те, що нынѣ у кождôмъ закутку Галича учуешъ вже про нашу Украину, а далѣ на кождôмъ майже попôвствѣ побачишъ портретъ великого Тараса, межи портретами нашихъ пôдкарпатськихъ литератôвъ: и мирно царствуе Тарасъ помêжъ ними, казавъ-бы, той батько по-мêжъ дрôбными дѣточками. — Дай Боже и намъ въ такôмъ мирѣ, и зъ такою повагою, яка сіяе зъ лиця нашого батька, спôльно зъ нашими старшими пôдкарпатськими литератами, хочъ-бы часомъ и на дрôбокъ иншôй дорозѣ, але все таки одному народнêму пôдмагати дѣлу!

А Васъ Шановні Предплатителѣ иросимо: выбачте, що выдаванье „Вечерницѣ" мусѣли мы на короткій часъ спинити. Ôдъ части перемѣны въ самôмъ складѣ Редакціи, ôдъ части же невеличкі матеріяльні засобы принудили насъ до того. Зъ тои то послѣднѣи причины помянутои перервы, вкрадався часомъ и непорядокъ въ досылцѣ поединчихъ чиселъ нашого письма, бо коли майже вся праця редакціи, корекцы а часомъ и експедиціи получена була майже въ однôмъ лици, то годѣ було всюда докладно доглянути. Нынѣ же, де силы нашій уже лѣпше роздѣлені, постараемось о те, щобы кождый зъ Шановныхъ Предплатителѣвъ ôдобравъ кажде число въ свою пору; тіи же 4 аркушѣ, котрыхъ мы не змогли выдати а котрі нашимъ Предплатителямъ належатся, додамо, чи то додатками, чи въ якій иншій способъ, такъ що Шановніи Предплатителѣ не понесуть найменшои шкоды, а хто бажавъ бы чи то предплатити на послѣдне чвертьрочье, чи реклямовати давнѣйшій числа,

зволить адресовати: „Володиміру Шашкевичу, головному робôтникові, Вечерниць, Ч. 229„ де теперъ наша Редакція перенеслася, на котрû то руки и всѣ працѣ литературнû, якими нашû литераты зволили-бъ збогатити письмо наше, пересылати просимо. Для выгоды же Львôвскихъ П. прêдплатителѣвъ, помѣстили мы експедицію „Вечерниць" въ книгарнѣ Ставропигійськôй, де, що Чєтвергу о годинѣ 5. вечеромъ, нашу часопись ôдобрати можна.

ПРОЛОГЪ

до поемы „Гайдамаки"

Т. Шевченка.

Все йде, все минає, — и краю не має.
Куди-жъ воно дѣлось? Ôдкôля взялось?
И дурень и мудрый нѣчого не знає.
Живе, умирає . . . Одно зацвѣло,
А друге завяло — на-вѣки завяло,
И листье пожовкле вѣтры рознесли;
А сонечко встане, якъ перше вставало,
И зори червонû, якъ перше плыли,
Плывуть; а по-тôмъ и ты, бѣлолицій,
По синѣму морю выйдешь погулять, —
Выйдешь подивиться въ жолобокъ-криницю,
И въ море безкрає, и будешь сіять,
Якъ надъ Вавилономъ — надъ ёго садами,
И надъ тѣмъ, що буде зъ нашими сынами.
Ты вѣчный, — безъ краю . . . Люблю розмовлять, —
Якъ зъ братомъ, зъ сестрою, розмовлять съ тобою; —
Спѣвать тобѣ думу, що ты-жъ нашептавъ!
Порай менѣ щеразъ: де дѣтись зъ журбою?
Я не одинокій, я не сирота —
Є у мене дѣти; та де ихъ подѣти?
Заховать зъ собою грѣхъ: душа жива!
А може и лехше буде на тôмъ свѣтѣ,
Якъ хто прочитає тѣ слёзы-слова. . . .
Що тамъ воно нишкомъ надъ ними рыдало? —
Нѣ! не заховаю, бо душа жива!
Якъ небо блакитне, нема ёму краю.
Такъ душа почину и смерти немає
А де воно буде? — Химернû слова! —
Згадай-же хто не-будь ѣѣ на сѣмъ свѣтѣ;
Безславному тяжко сей свѣтъ покидать.
Вона васъ любила, рожовіи квѣты,
И про вашу долю любила спѣвать.
Поки сонце встане, спочивайте дѣти,
А я помѣркую, ватажка де взять.

* *
*

Сыны мои, Гайдамаки!
Свѣтъ широкій — воля. . . .
Идѣть, сыны; погуляйте,
Пошукайте долѣ.
Сыны мои, невеликû,
Нерозумнû дѣти!
Хто васъ щиро, безъ матери
Привѣтає въ свѣтѣ?
Сыны мои, орлы мои,
Летѣть въ Украину;
Хоть и лихо зустрѣнеться, —
Такъ не на чужинѣ.
Тамъ найдете душу щиру:
Не дасть погибати.
А тутъ. . . . а тутъ. . . тяжко, дѣти.
Коли пустять въ хату
Та, зострѣвши, насмѣються.
Такû, бачте, люде.
Всѣ письменнû, друкованû;
Сонце навѣть гудять:
„Не ôдтôля," кажуть, „сходить,
Та не такъ и свѣтить;
А такъ," кажуть, „було-бъ треба. . ."
Що маєшь робити:
Треба слухать; може й справдѣ
Не такъ сонце сходить,
Якъ письменнû начитали. . . .
Розумнû, тай годѣ:
А що-жъ на васъ вони скажуть?
Знаю вашу славу!
„Нехай" скажуть, „спочивають,
Поки батько встане,
Та розкаже по нашому
Про свои гетьманы;
А що, дурень, розказує
Мертвыми словами,
Та якогось-то Ярему
Веде передъ нами
У постолахъ. . . .
Били, а не вчили!
Одъ козацьтва, одъ Гетьманства
Высокû могилы,
Бôльшъ нѣчого не осталось. —
Дарма праця, пане брате,!
Коли хочешь грошей
Та ще й славы — того дива,
Спѣвай про Матрошу,
Про Настаршу, радость нашу, —
Султанъ, паркетъ, шпоры.
Отъ де слава. . . А то спѣва:
„Грає синє море;"
А самъ плаче; за тобою

И твоя громада
У сѣракахъ. . . .“
Правда, мудрый!
Спасибô за раду:
Теплый кожухъ, тôльки шкода:
Не на мене шитый;
А розумне ваше слово
Брехнею пôдбите.
Выбачайте! Кричѣть собѣ;
Я слухать не буду,
Тай до себе не покличу!
Вы розумнї люде,
А я, дурень, одинъ собѣ
У моѣй хатинѣ
Заспѣваю, зарыдаю,
Якъ мала дитина;
Заспѣваю; „море грае,
Вѣтеръ повѣвае,
Степъ чорнѣе и могила
Зъ вѣтромъ розмовляе“ —
Заспѣваю . . . Розвернулась
Высока могила;
Ажъ до моря Запорожцѣ
Степъ широкїй вкрыли;
Отаманы на вороныхъ
Передъ бунчуками
Выгравають. . . . А пороги
Мêжъ очеретами
Ревуть, стогнуть, розсердились:
Щось страшне спѣвають. —
Послухаю, пожурюся,
У старыхъ спытаю:
Чого, батьки, сумуете?
„Невесело, сыну:
Днѣперъ на насъ розсердився. . . .“
Плаче Украина!“
И я плачу. . . . А тымъ-часомъ
Пышными рядами
Выступають отаманы,
Сотники зъ попами, —
Гетьманы всѣ у золотѣ, —
У мою хатину
Прїйшли, сѣли коло мене,
И про Украину
Розмовляють, розказують:
Якъ Сѣчь будовали,
Пороги минали,
Якъ гуляли по синёму,
Грѣлися въ Скутарѣ,
Та якъ люльку закурили
Въ Польшѣ на пожарѣ,
Въ Украину верталися,
Якъ бенкетовали . . . .
„Тни, кобзарю! лїй, шинкарю!“
Козаки гукали.
Шинкарь знае, наливае
И не схаменеться —
Кобзарь вшкваривъ, а козаки
Ажъ Хортиця гнеться,
Метелицѣ та гопаки
Гуртомъ оддирають.
Кухоль ходить, переходить,
Такъ и высыхае.
„Гуляй, пане безъ жупана, —
Гуляй, вѣтре, полемъ;
Грай, кобзарю, лїй, шинкарю,
Поки встане доля! . . . .“
Взявшись въ боки, на вприсядки
Парубки зъ дѣдами.
„Отакъ, дѣти! добре, дѣти!
Будете панами!“ —
Отаманы на бенкетѣ,
Неначе на радѣ,
Похожають, розмовляють.
Вельможна громада
Не втерпѣла, — ударила
Старыми ногами . . .
А я дивлюсь, поглядаю,
Смѣюся слёзами.
Дивлюся, дивлюся, дрôбнї утираю!
Я не одинокїй; е съ кимъ въ свѣтѣ жить.
У моѣй хатинѣ, якъ въ степу безъ краю,
Козацтво гуляе, байракъ гомонить;
У моѣй хатинѣ синє море грае,
Могила сумуе, тополя шумить,
Тихесенько Грицѧ дѣвчина спѣвае —
Я не одинокїй: е съ кимъ въ свѣтѣ жить.
Отъ де мое добро, грошѣ,
Отъ, де моя слава.
А за раду спасибô вамъ —
За раду лукаву.
Буде зъ мене доки живу;
Для мертвого — слава.
Щобъ выливать журбу, слёзы,
Бувайте здоровї;
Пôйду сынôвъ выпроважать
Въ далеку дорогу.
Нехай идуть; може найдуть
Козака старого,
Що привѣта моихъ дѣтокъ
Старыми слёзами . . .
Буде зъ мене; скажу ще разъ:
Я панъ надъ панами!

* *
*

(Конець бу.де)

ТОДО̂РЪ БУШАКЪ.

Народне оповѣданье

— — А Скиѳи сіроокі —
Погоничі, рабівъ раби. . . .

Т. Шевченко.

Спо̂знався я колись-то, ще у Кіевѣ, зъ дуже моторнымъ да сердечнымъ паробкомъ. -- Тодоромъ звався, але не знаю черезъ що прозывали его хлопцѣ Бушакомъ.

Мабуть изъ Побережа бувъ, що по-надъ Днѣстромъ розстеляеться, бо розказувавъ менѣ колись, що биля нихъ недалечко казенна слобо̂дка Дорошо̂вка, де родився славный гетьманъ Дорошенко — най ему царство небесне! Тому, Тодорковѝ було щось зъ 16 роко̂въ. Лице рябовате якъ о̂дъ оспы; волосья русяве, трохи кучерявеньке; очицѣ мавъ здоровѝ, сивѝ; самъ бувъ собѣ присадкуватый, та не дуже проворный зъ разу, — сказано, якъ той сельскій плугатарець, що не знатя на-во̂що упруть его у мѣстѣ панськѝ покои замѣтати та камѣннѝ бруки збивати. Може-бъ де у господаря вывчився молотити, косити, воза полагодити; а то мусить, бѣдолашный, у мѣстѣ по-межи муроваными будинками блудити; скучае, куняе -- ажъ доко̂ль не вывчиться у карты грати, або й ще чому го̂ршому мѣжъ чужимъ народомъ придивиться. Бодай не згадувати! Самъ того досвѣдчивъ: добре знаю, куди воно чоловѣка може запровадити. Якъ-бы не вывчився письма, давно-бъ зъ мене бувъ злодѣй або якась небудь пяндига — жидо̂вській попыхачъ.

Тодорко мо̂й служивъ такожъ при студентахъ, якъ и я, але вони межи собою не зналися нѣбы нашѝ паничѣ: бачте, мо̂й бувъ собѣ зъ Харькова — Малоросъ, а его — Ляшки зъ Подо̂лья. Такъ може и разомъ учились, але не заходили зъ собою. Познакомилися-жъ изъ нимъ якось у школѣ, що була на Володимирсько̂й улицѣ. Зъ початку ходили мы лишень у недѣлю та у свята. О̂нъ приносивъ бувало якійсь элементарь, латинськими лїтерами, чи що, надрукованый; такъ ему скасували, — бо не гараздъ, кажуть, Русиновѝ по ляцьки зачинати читанья. Чекай же, подумавъ я собѣ; то вже таки моя азбучка надѣйсь лучша, що за ню давъ кацаповѝ цѣлого сороко̂вця! . . .

Принѣсъ ѣѣ у класъ, — якъ тамъ кажуть на школу, да зачавъ складати по дяко̂вському ладу: буки-азъ — ба, глаголь-азъ — га, хертъ-онъ — хво! Студентъ той, що намъ показувавъ, зъ-початку похваливъ мене за те, що стараюся. Але по-волѣ самъ я ставъ тому дивоватися, що мы оба зъ Тодоромъ учимось зо два мѣсяцѣ на то̂єи азбуцѣ, уже и почали трохи по верхамъ читати, — але нѣ оленъ не розумѣе того, що чита. Коли-бъ воно хотяй було по-церковному надруковано, все-бъ таки де-що тямили; а тая мова, що у книжечцѣ, -- зовсѣмъ кацапщина московська: на-силу десяте словечко розжвякаешь.

Спасибо̂ паничевѝ Рыльскому, якось принсели до насъ у школу книжечокъ, що Граматками звалися, — у зелено̂мъ паперѣ зъ червоною спинкою. Тамъ-то гарненькѝ були. Якійсь-то панъ Кулѣшъ ихъ надрукувавъ ажъ у Пятнобурзѣ. Добрѝ паничѣ зъ-разу покупували такихъ книжокъ своимъ хлопцямъ; котрый краще учився, тому таки у школѣ подарували. Мы зъ Тодоркомъ у двохъ зложилися на по̂въ рубля, тай побѣгли на Хрещатикъ, купить таку книжечку. На силу выпросили у Лѣтова; боявся продати: бо, каже, що помещики обмовили его передъ генералъ-губернаторомъ за тее, що о̂нъ помага людей бунтувати. Це нѣбы: що нашою украинською мовою писанѝ книжки про̂дававъ!

Отже, читаючи зъ однои Граматки, мы ще частѣще сходилися зъ Тодоркомъ; далѣ вже таки его паничѣ не забороняли намъ, щобъ я до него приходивъ. У Мощинського домѣ сидѣли на Кузнецькои улицѣ. Ко̂лько разъ непрійдешь бувало, завше по ляцьки балакали. — Сподобався менѣ дуже той хлопець, шо такій сердечный бувъ. Що-бъ де до̂ставъ лѣпшого ѣдла, чи такъ яку цяцьку, все бувало зо мною подѣлиться, тай разомъ собѣ забавляемся. Моему паничевѝ абы почистить чоботы, одежу, принести обѣдъ, наставить ранкомъ и у вечерѣ самоваръ, тай про него — хотяй цѣлый день собѣ гуляй; не спытае навѣть, де переночуешъ. Але що Тодорковѝ, то бувало пильнують его дуже, выглядають изъ комнаты, що о̂нъ робить: чи не задрѣмавъ не погасивши свѣтла; тай у книжку заглядають, що о̂нъ читавъ, але граматки му не боронили. —

Минула такечки половина зимы; настало пущенья: мы зъ Тодоркомъ трошечки собѣ погуляли межи другими хлопцями. Далѣ почали зновъ цѣлый по̂стъ що день у школу ходити, по-тому разомъ говѣли у Тройцькои церквѣ, що на Ново̂мъ Строеньи. При ко̂нцѣ великого посту, якось передъ самою вербною недѣлею, почали вони збѣратися на свята до дому. По̂зный великдень бувъ, такъ не повернулися вже вони до Кіева передъ зелеными святами; мабуть осталися на всеньке лѣто у дома. Сумно менѣ було зъ-разу безъ сердечного товариша — доко̂ль не найшовъ собѣ инчу компанію. О̂дтакъ поѣхали и мы зъ паничемъ моимъ такожъ на село; та все таки я гадавъ: коли-бъ, дай Боже, Тодорко мо̂й вернувся по̂сля вакаціи до Кіева.

Вернувся, але не на довго. Бачте, одинъ его паничъ оставсь у батька помагати старому хозяювати, а той молодшій прибѣгъ зъ Тодоромъ до Кіева, щобъ якійсь-тамъ паперы забрати. Йно тыждень постояли у гостинницѣ, та поперли поштами ажъ у Пятнобургъ. Либонь тамечки служивъ у во̂йську швагеръ того панича, графъ, чи полковникъ, — хто его зна. Поступивъ той Полячокъ такожъ у во̂йськову службу, у самую гвардію, та сердечного Тодорка такожъ удягли у салдацькую курточку, дали ему хвуражку. Писавъ до мене, сердечный, на почту, що дуже скучае, бо сказано, чужіи люде не приголублять сиротину якъ свояка. Пятнобургъ десь ще бо̂льшій городъ, якъ Кіевъ, але тяжко у нему налыбати широго козака такого, якъ той бувъ нашъ Тодорко.

Щось зъ по̂втора року по̂сля того чули мы у Кіевѣ, що померъ той панича у темницѣ; анѣ ро̂дный зять не пожалувавъ его, не заступився передъ начальствомъ. Нестало на страву, такъ Тодо̂ръ варивъ ему кашу гречану: за свои запрацёванѝ грошп куповавъ крупу на базарѣ. — Якъ довѣдався старый панъ, що вже сынка поховали, не схотѣвъ десь-то прислати грошей, щобъ хлопець вернувся до дому. Остався мо̂й сердечный краянъ у того графа, чи то полко-

вника, за лакея. Вже й не сподѣвавсь я больше зъ нимъ побачитися!

Саме якъ мавъ вже кончати мой паничъ науку въ Кіевѣ — сидѣли мы зъ нимъ щось зъпôвтора року на Печерську. Знай, на дохтора учився, такъ ходивъ у военный лазаретъ доглядати недужихъ. Выйшовъ я собѣ колись у Царській садъ погуляти, — коли дивлюсь: ведуть на-противъ мене партію арештантôвъ. По-переду и зъ-заду йде зъ рушницею москаль. Самй вони, сѣромахи, закований, на однôй нозѣ лишень, та за руки позвязуваній по двохъ до-купы. Не першина у Кіевѣ бачити невольникôвъ Я вже минувъ ихъ, не придивляючись, отъ мене — щось ухопило за серце, якъ почувъ, що зъ-межи нихъ оденъ покликавъ мене: „Данилку!" — наче знакомый голосъ! Коли-жъ я справдѣ оглянувся, — це-жъ той самый сердечный Тодорко Бушакъ. Боже мôй милый! якій же ôнъ ставъ марный та мизерный.

Погнали цѣлую партію арештантôвъ на-нôчь у Комитецькій дôмъ, що при бульварнои улицѣ. Я допровадивъ Тодорка до самыхъ ворôтъ, — розумѣеться, поставивъ москалям ъ пôвкварту горѣлки, — тай ще на другій день пантрувавъ, щобъ якъ небудь зъ нимъ побачитися. — Довѣдався одъ него, що не за злодѣйство, анѣ за якій обманъ закованого у кайданы женуть его пѣшки зъ Пятнобурга до Лѣтина; але за те, що немавъ вида, чи-то пашпорта. Пôсля смерти панича запечатали его паперы, а Тодоркове свѣдоцтво було межи ними. Докôль служивъ у полковника, ще нѣчого; але дознались вони, що ôнъ сѣромаха найшовъ собѣ краяна зъ-пôдъ Балты, тай ходивъ до него вечеркомъ. Почали стерегти Тодорка, найшли у него Кобзаря, Чорну раду, Народнй оповѣданья, Повѣсти Основяненка. Розлютовалися графъ зъ графинею: „вонъ пашолъ; намъ такихъ лакеевъ не надобна!" тай велѣли его бѣдного ôдвести у часть. Зъ части — нѣбы зъ полиціи — ôнъ выбрехався, чи выпросився, тай поѣхавъ зъ якимсь охвицеромъ у Москву. Охвицеръ возився зъ нимъ, доки стало грошей, а далѣ набився и нагнавъ. Сердечный Тодорко вернувся у Питеръ просити, щобъ его пани назадъ приняли, або хоть ôдослали до-дому. Взяли его, тай ôддали знову у полицію, та погнали зъ другими арештантами безпашпортными до Кіева. Ось бачте, якечки мы зъ нимъ стрѣнулися. Саме тогды надôйшла ихъ партія зъ Броварôвъ, якъ то я выйшовъ собѣ прогулятися по Царському саду — шо, знаете на Александровськôй горцѣ, идучи зъ Лавры на Подôлъ.

Давъ я тому сѣромасѣ, Тодоркови, зъ мого панича стару шапку, зъ себе зимовй штаны та курточку якусь, — бо вже починало трохи мерзнути — звычайно, якъ пôсля другои Пречистои. Удѣливъ ему щось зъ-пôвпята золотого грошей, щобъ воно, сердечне, хотяй не померало зъ голоду у дорозѣ. Попрощались мы зъ нимъ; тôлько и бачилися! —

Щось зъ-рôкъ, чи два, по тому, я знову пріѣхавъ до Кіева на контракты, та якось случаемъ надыбавъ у харчевнѣ знакомыхъ людей зъ Подôлья, нѣбы зъ тыхъ сторôнъ, що бувъ Тодôръ.

Пытаю за него — якъ тамечки ему дѣеться?

„Та вже," кажуть, „якъ дѣялося, то дѣялося, а теперечки по всему!"

— Чого-жъ такъ, дядьку? Розкажѣть, будьте ласкавй.

„Довго," кажуть, „тобѣ розказувати, та ще гôрше — буде сумно тобѣ слухати. Закохався ôнъ бувъ, сердечный, зъ Могилôвською мѣщанкою, але тая не зхотѣла за крепака выйти. Ôнъ ставъ якъ наче придурковатый, мовь свѣта за нею не бачить. Пôславъ его панъ зъ фурами въ Адесъ, гадаючи: що розважить свою тугу въ дорозѣ. Але-жъ де-тамъ; вернувся та еще гôрше ставъ банувати. Просився щобы его пустили на-волю служити; ходивъ зъ прошеньямъ до самого губернатора у Камнянець. Не помоглося нѣчого; казали що далѣ настане увсѣмъ воля, тодѣ оженишся. — Ôнъ вже почавъ було до другои дѣвчины забѣгати, думаючи: чи не позволять скорѣще у своѣмъ селѣ посватати. Вона-бъ може и сподобала, бо чому-жъ: ôнъ козакъ не хорошій? не моторпый? Отже панъ старый довѣдався, та закликавши батька тôеи дѣвчины, довго наказували ему, що не годиться ôддавати хозяйськои дѣвки за такого голодранця, якъ Тодôръ. — Взяли пôслали его кудась изъ письмомъ за скôльканадцять миль. Закимъ вернувся, — дѣвчина вже зъ другимъ засватана; вже и не далеко весѣлья.

Сѣромаха Тодôръ почавъ було здорово напиватися. Колись було наѣхавъ конемъ на стару бабу, тай звернувъ ѣѣ зъ нôгъ. Бабина дочка прибѣгла лементовати до окомана. Той вже давно чигавъ на Тодора, що бувало зъ книжокъ де-що читае, та хлопцямъ розказуе. — Набились сердечного передъ фôльваркомъ чимало, тай выгнали зъ панського двора до плугôвъ. Почали знову зъ него плугатарѣ глузувати, що тôлько свѣта зъѣздивъ, та межи нихъ назадъ вернувся, худобу пасти.

Якось въ осени, напившись добре, нашъ Тодôръ не утрапивъ у сестрину хату ночувати, тай занесло его на присьпу до тои хаты, що сидѣла его коханка. Батько ѣи заставъ его, идучи пôзно зъ хрестинъ до-дому, тай выбивъ Тодорка и дочку: подумавъ, що вони таки ще не покинули одно одного. — На третій день пôсля того найшли сердечного паробка повѣшеного у шопѣ межи волами. У кишенѣ були вѣрши до Матери Божои, и листъ до старшого панича, що поѣхавъ за границю.

Поховали бѣдного на роздорожьи, та ще такъ мѣлко, що вовки, чи недобрй сусѣды розкрыли могилу; по тому весняна вода до решти розполоснула яму, порозносила кости. Єдина сестра Тодора по полю зберала кости и кавалки червонои московськои сорочки, та юхтовыхъ чобôтъ. Склала всенькй до-купы, та не смѣла нести на цвинтарь; мусѣла у своѣмъ городѣ поховати." . . .

Басарабець.

МОЯ ТУГА.

Квѣтки — куди око глядить,
Трава, такъ якъ шовкъ, зеленѣе,
Жукъ грае, дуброва шумить,
Въ дубровѣ лящуть соловѣи.

А все-жъ, бо настала весна,
Всему вона свѣту засьяла,
Въ самъ цвѣтъ розъубралась вона
Якъ дѣвка, та ще й заспѣвала.

Весно! ты зелена весно,
Зачимъ тебе маю вѣтати?
Ôдъ всѣхъ тобѣ дяки повно,
Бо всѣмъ ты ласкава якъ мати.

Мотыликамъ дала квѣтки,
Квѣткамъ нову барву-сукманку,
Садкамъ щебетюшки-пташки,
Пташкамъ новй пѣсни въ гортанку.

А що-жъ принесла ты менѣ,
Весно? — Охъ! въ менѣ розбудила
Тугу по тодѣшнôй веснѣ,
Якъ Русь було прасны проснила.

Цвѣла и спѣвала, якъ ты,
Бо тѣшилась, волю що мае;
А волю въ два лѣта пусти,
Лѣтъ десять глядай — не вертае!

Чи вже-жъ бы намъ пôльги нѣгде?
Нѣякъ вже не выйти на волю?...
Томъ думка за думкой иде,
Тай слёзы одна за одною. —

1859. *Климковичъ.*

СЛÔВЦЕ ПРАВДЫ DZIENNIK-ОВИ LITERACK-ОМУ ПРО НАШОГО БАТЬКА *ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.*

И неситий не видере
На дні моря — поля...
Т. Шевченко. — Кавказъ

Що то вже тй лихй люде на свѣтѣ! — Скажи ёму яке щире, святе слово, слово правды и любови, то вони на тебе кинуться и стануть дорѣкувати, — Богъ знае чимъ, — то нетолеранцією, то непоступомъ, то небратолюбствомъ, то реакцією, абы но заховати правду, збаламутити яку юрбу мизерну. Ану-но! зроби имъ щось такого, або скажи таке слово, що имъ пôдъ ладъ, потанцюй пôдъ ихъ дудку, то вони такъ тебе заразъ: „чоловѣкомъ поступовымъ, уцтивымъ, братолюбцемъ" величати стануть.

Не довго по свѣтѣ бѣлому за такими людьми и пошукувати; доволѣ ихъ усюди, бôльшихъ и меншихъ. — Но поединчо такй люде, хоть вони завсѣгди є закалою для чоловѣцтва, все-жъ вони такъ богато лиха для людей зробити не могуть. Але коли-то ихъ збереся бôльше, коли скуплятьса около однои поганои идеи въ якôмъ органѣ, т. є, въ якôй газетѣ, коли возьмуть собѣ за завданье служити неправдѣ, — оттодѣ такій органъ, котрый ще буцѣмъ ôдъ многихъ и за многихъ говорить, правдивою закалою людськости, правдивою перешкодою до поступу, и всякôй святôй справѣ стоить въ дорозѣ.

Межи такимъ лукавымъ дневникарствомъ, то вже, здаєся, верховодить сусѣдне намъ, — лацьке. Взяло воно собѣ за засаду, представляти цѣлый нашъ политичный и литературно-духовый рухъ якъ въ найогиднѣйшôмъ свѣтлѣ, выставляючи нашй чистй и непорочнй гадки то комунистичными, то противпоступовыми, то безмыслными; то знову, абы знегувати нашу народню индивидуальность, силкуєся заперечити намъ исторію, доводячи: що всѣ нашй борьбы, пôднесенй колись и теперь за нашу народность, чисто соціяльными, а то все зъ тои простои причины, що екзистенція окремого руського народу по мовѣ, звычаяхъ, обычаяхъ, религіи и исторіи имъ не на руку до перепроваджeнья на явъ ихъ идеалу, т. є., великои Польщи.

Пôдповѣдало вже богато зъ нашихъ землякôвъ, такъ Галичанъ якъ Украинцѣвъ, на тй фантазмагоричнй, на ничôмъ не основанй, закиненья; а особливо рѣзко и смѣло сказавъ имъ правду дорогій землякъ нашъ, глубокоученый Миколай Костомарôвъ. — Мали-бъ и мы де-яке слово у сѣмъ предметѣ сказати; та ба! не тутъ сему мѣсце, у нашôмъ чисто литературнѣмъ письмѣ.

Мы мусимъ нынѣ ограничитися на тôмъ, щобъ выступити въ справѣ рôвно святôй и великôй, а насъ, яко письма литературнѣго, особливе обходячôй, бо дотыкуєся вона батька литературы нашои, спѣвака волѣ нашого народу, котрый своими вѣковѣчными творами заслуживъ собѣ на безсмертнôсть мѣжъ нами, а намъ запевнивъ на вѣки нашу народню екзистенцію. А пôдносимъ нынѣ той нашъ голосъ противъ Dziennik-а Literack-ого, — письма, котре ôдъ давна, бôльше якъ ёго сестрицѣ, опѣкувалося нашими справами. Се-жъ бо письмо, прямуючи до свого цѣлю, т. є., nowéj Польщи, котру, абы захвалити, назвало на однôмъ мѣсцѣ „pełną miłości wszystkich stanów i religij" (опрôчъ шизматикôвъ!), перекручовало нашу исторію, компонувало собѣ факты нѣколи незлучившійся, обкидаючи святинѣ нашого народу болотомъ, огидячи людей, котрй своими дѣлами около добра нашого народу заслужилися, — словомъ письмо „pełne patryotyzmu i uczciwych chęci!"

А пишучи отсе слôвце правды Dziennik-ови Literack-ому про нашого незабутнѣго кобзаря, не маємъ мы зовсѣмъ ва гадцѣ впоити тымъ панкамъ анѣ шанобы анѣ любви для нашого вѣщуна — се-бъ то вже дарма переконати злу волю -; мы тôлько выписуючи дословне де-якй мѣсця зъ сеи газеты, хочемъ нашимъ коханымъ землякамъ выявити, що нашимъ Ляшенятамъ, хоть бы и найчистѣйша, малоруська идея — солею въ оцѣ. — (*Д. б.*)

ДОПИСЬ.

Прага 25. Вересня 1862.

Пытавъ мене якось знакомый Словянинъ, якъ (пôсля моеи гадки) мала-бъ зъучаститися Рущина у Святѣ за память Апостолôвъ нашихъ Кирилла и Меѳодія, — що мають святковати тутечки у Празѣ, дай Бôгъ дочекати на весну.

Поляки вже мають ôлтарь у новôй церквѣ, що выставлена на Карлинôмъ предмѣстьи. Нашй Уніяты, могли-бъ може принести хотяй якій образъ до того храму, або яку небудь церковную книгу славянськимъ языкомъ писану, щобъ мали право ôдправляти службу божу по нашому восточному обряду. Справдѣ дивна була-бъ памятка св. Апостоламъ, якъ бы самй Латинськй мшй мали правитись у церквѣ, ихъ памяти воздви-

гнутôй. Зновъ нашѝ закордоньськѝ Украинцѣ повиннѝ-бъ постаратись, щобъ згодитись зъ Галицькими братьями на якусь небудь одну правопись, щобы спрвдѣ переконалась уже Славянщина, що у насъ Русинôвъ лише одинъ языкъ у кôлькохъ мовахъ. Далѣ можно бы подумати заложить початокъ просторонному словарю руському, а понеже найкраще намъ недостающіи слова творить собѣ природнѝмъ робомъ, для того мусимо мати здôбныхъ людей знающихъ усѣ славяньськѝ языки. Зъ помежи всѣхъ найблизчѝ суть для насъ славяночеськїй и сербськїй. Якъ не перестанемо позычати слова у близчихъ сусѣдôвъ Москалѣвъ, Ляхôвъ, Волохôвъ, Угрôвъ и Татарôвъ, николи не доведемъ рôдного языка до такои чистоты, якъ треба. Завсѣгда намъ будуть докоряти, що позычаемо у крепшихъ богатшихъ народôвъ — потому тотѝ захотять вѣчно надъ нами старшувати, орудувати.

Для того щобъ познакомитися зъ другими славянськими мовами, треба зробити у Кіевѣ, Харковѣ, тай у Львовѣ складчину, выбрати здôбныхъ паробкôвъ, тай пôслати ихъ у Прагу, Любляну, Пештъ (Словаки), Загребъ и Бельградъ для того, щобъ добре прислухалися якъ говорять усеньки славянськѝ народы. Недивуйтеся тому, що я заговоривъ зъ разу про стôлько мѣстъ — воно, бачте люде добрѝ, треба знати, що Словаки на Угорщинѣ — та Словинцѣ у Крайнѣ, Стиріи, Иллиріи говорять дуже подôбно, якъ мы Русины; ино языки Чеськїй та Сербськїй бôльше выпрацювались у огляду наученои терминологіи — такъ намъ же треба зачертнути слôвъ ôдъ тыхъ обохъ розумнѣщихъ; але не завадилобъ знати, якъ тотѝ слова у Словакôвъ, та у Словѣнцêвъ вымовляються. Мабуть нашъ народъ борше прійме слово не дуже хитро — мудро зложене, абы не чужимъ гомономъ гудѣло. Сербщина трохи схожа зъ Московщиною, Чещина зъ Лящиною и про се повиннѝ памятати нашѝ молодѝ язико-трудники, ѣздячи на громадську користь и во славу св. Апостолôвъ Кирилла и Меѳодія. —

СЫНЪ ОПРЫШКА.

Повѣсть взята зъ правдивои пригоды.

(Продовженье.)

Отъ якъ воно и сталося, що бездôльна панѣ остила серцемъ до своего мужа, а чимъ разъ бôльше якбы нарокомъ ôвчарь кучерявый стававъ въ ѣи очахъ.

Такъ и теперь, незнала сама чому, зробилося ѣи горячо и такъ якось несказанно душно въ грудêхъ, коли жаркими очами позрѣвъ на ню той молодый ôвчарь. Вона наче зачала боятися ёго; а радабъ була еще разъ подивитися у ôкно, и чогось жаль зробилося ѣй красного легиня — булабы ёму якимъ свѣтомъ помочи хотѣла, а воно такъ тяжко! Сто разъ бѣдна жѣнка думала надъ тымъ, та й знова ажъ задрожала сама передъ собою, чого вона все а все лишъ про нёго думае. . . . . .

Розказують то неразъ люде старѝ, що найдеся двое людій чи рѣдко, що ледви й побачатьсн разъ або два, то ажъ пропадають за собою. Озьмеся воно отъ и незнати ôдки й якъ та й коли. Кажуть, що нѣбы въ чоловѣка одного для другого то якѝсь чарѣ въ очêхъ, котрѝ якъ чепляться то й годѣ собѣ дати розрады, хоть роби що або й нѣ. Мабуть воно певно такъ бувае, а ще въ молодôмъ вѣку.

Може то й самѝ такѝ чарѣ такъ усилилися були молодого ôвчаря та молодои лѣсничины? Побачимо що станеся далѣ; а симъ часомъ, подивѣмъ, шо робить панъ лѣсничій.

Панъ лѣсничій нынѣ робивъ велике полёванья на другôмъ сусѣднôмъ селѣ. Вся ёго подручна служба зложена зъ одинадцять побережникôвъ, окрôмъ того, що лишивъ на сторожи коло замкненого ôвчаря, зôбрана, а еще до тридцять людій выгнаныхъ изъ села, помагала утѣшити пана, котрый наче король якій, лишъ потребувавъ розказати якъ и що, то вже и сталося.

Цѣлый день ревавъ ажъ лѣсъ одъ ôдгомону трубъ, гуку ручниць и гамору якихъ зо дванадцять псôвъ, — убили папа, убили вовка якогось голодного, та й мизерного заяця.

А вечеромъ якось панъ несхотѣли ити до дому, казали, — що нездужають, та велѣли намѣститися до побережника на нôчъ, у котрого була красна молода жѣнка.

„Иване,“ гойкнули ласкаво на побережника, „я у тебе нынѣ ночувати буду. Постарайно небоже, абы було шо ззѣсти та де переспати.“

Бѣда знае, чого Иванъ скривився, але однако покорный слуга зъ нахиленою головою каже:

„Добре панунцю — постараю, коли ласка въ моѣй хатѣ спочити. Але отъ у мене стара мати слаба, стогне черезъ нôчъ, недасть спати.“

„Говори до нёго — коли кажу, я въ тебе ночую, то мати най пôйде до сусѣды. Розумно?“ Панъ лѣсничій такъ говоривъ, що ôдразъ кождый пôзнавъ, лишъ послухати треба.

На боцѣ стоявъ другій вже старый, у службѣ посивѣлый побережрикъ, та усмѣхався якось лукаво. „Иди Йване!“ еще й ôвъ покликнувъ на Ивана.

Небуло що й казати бôльше, Иванъ пôйшовъ боржѣй прилагодитися.

Симъ часомъ, закиль Иванъ готовый буде дома, панъ поволи йшовъ до нёго и розговорювавъ зъ побережниками та людьми. Якось нехôть прійшла бесѣда й за ôвчаря Гриня. Старый побережникъ пôдсунувся близше пана, тай покорно здоймивши крысаню явъ пытати:

„Будьте выбачнѝ вельможный пане, а що загадали ласкаво зъ Гринемъ?“

Панъ почервонѣвъ, зморщивъ бровы:

„Якъ то, що загадавъ? Ôддамъ собаку въ рекруты....“ А потому покручуючи вусъ стрѣхатый нѣбы дôрганый, еще доложивъ: „Я тыхъ всѣхъ ôвчарѣвъ, тыхъ розумныхъ, поôддаю.“

Старый побережникъ поклонився низенько пану лѣсничому.

„Що панська ласка зробить, то все розумно и мудро — правда лѣпше, абы такихъ ôддавати, анѣжъ газдôвськи дѣти.“

Сивый мавъ сына, котрого кликали до ôдбору, та радбы бувъ устромити якого бѣдного за него.

„Певно добре мы знаемо, що робимо,“ казавъ далѣй пышный панъ; „видишъ старый, оно лѣпше буде, якъ того ôддамъ, нѣжъ твого.“

Старый побережникъ знова поклонився, хоть ажъ задрожавъ, коли панъ згадавъ за ёго сына. Панъ ишовъ далѣ

поправляючи на собѣ то шапку зъ пряшками, то ручницю, но неговоривъ бôльше ничого.

Зайшли ажъ до побережниковои хаты. Газда ждавъ уже пана робячи ладъ коло обôйстья, а черезъ ôкно невеличке гôрськои хижины блестѣла поломѣнь червона, що выходила зъ челюстей печи, — видно газдиня увихалася готовлючи вечерю для пана.

Неговорячи и слова до гостинного газды, увôйшовъ лѣсничій здоймаючи ручницю до сѣній, подавъ нарядъ цѣлый изъ себе побережникови, та й вступивъ до хаты.

Коло печи стояла зъ заложеными по передъ себе руками молодиця невеличка, кругла, жовтокоса, румяна на лици, жива якъ ласиця. Прибрана була въ бѣлесеньке шматье и въ чоботёхъ, якъ звычайне лишъ у свята та недѣлю убираються.

Коли чоловѣкъ ѣи покôрно входивъ за паномъ лѣсничимъ, вона чепурно стала усмѣхаючися до входячого пана лѣсничого. Панъ погласкавъ ѣи по лици и запытавъ:

„Но щожъ газдинько, вечерю ты зварила для насъ — мы нынѣ у тебе въ гостёхъ.“

„Коли ласка панська загостити до нашои хижѣ, то мы ще й раднѣйшѣ,“ залицяючися ôдповѣла молодиця; но чоловѣкъ ѣи якось видко не дуже бувъ радъ, бо и не обôзвався.

Попоѣвши небавомъ до сыта, розсалашився панъ якъ звычайно панъ кождый любить, сказавъ принести пива зъ коршмы, честувавъ газдôвъ, ба газдѣ давъ й тютюну доброго въ люльку, та розбалакався на красно зъ газдинею то за се то за те, повеселѣвъ наче у своѣй хатѣ — добрый панъ се бувъ, якъ побережничка говорила,‘ хоть чоловѣкъ не зовсѣмъ такъ думавъ.

А чомужъ бы й не добрый бувъ, и мы скажемо. Бувало, много разъ по полёванью, за стôлько разъ и въ побережника ночуе, почестуе красно газдôвъ, а ôдходячи за кождый разъ лишить и подарунокъ красный. А люде однако неказали за него, що добрый, звычайно люде лукавѣ та завилнѣ. Дивна рѣчъ! — Що й его жѣнка, панѣ, на нёго не найлѣпшои була волѣ, за те мы знаемо, але отъ пусте, жѣноче серце, то якъ у марта погода, разъ захмурошиться а разъ розвеселѣе — хто тамъ кôнця дôйде зъ ними.

А може й зôправди панъ лѣсничій недобрый бувъ чоловѣкъ? Хто зна, може. . . .

(Д, б.)

ЛИТЕРАТУРНѢ ВѢСТИ.

Изъ Ставропигійськои печатнѣ вышло найновѣйшими часами кôлька хорошихъ книжокъ, которыхъ мы, якъ все наше руське радо витаемъ:

1) Гостинецъ рускимъ дѣвицямъ. Той щирый дарунокъ нашимъ красавицямъ скомпоновавъ панъ В. Гриньковъ. Спасибôгъ ёму за его дѣло! Добре ôнъ зрозумѣвъ, що до нашихъ руськихъ дѣвчатокъ треба промовляти рôднымъ словомъ, за те й ще разъ: спасибôгъ ёму! У тôй книжцѣ знаходимо одну бôльшечку штуку: „Рускѣ серця,“ переведену зъ вѣмецкого повѣстку „Пруба“ и кôлька дрôбнѣйшихъ свѣжихъ квѣточокъ поетичнѣхъ. —

2) Львовянинъ — мѣсяцёсловъ на рôкъ 1863 выдавъ П. М. Коссакъ. Панъ Коссакъ пôзнавъ видко теперѣшнѣ вымаганья читающои публики, бо передруковавъ въ Львовининѣ, одну повѣсть нашого великого народнёго живописця, Грицька Основяненька, пôдъ надписомъ: „Конотопська Вѣдьма.“

3) Галичанинъ — литературный сборникъ (выпускъ І.) Въ тôмъ выпуску е не мало хорошого историчнёго матеріялу, окрôмъ того находимо тамъ кôлька гарныхъ поезій, особливо Панъ Верниволя и П. Кониській пôднесли цѣнность Галичанина своими поезіями о много. Межи повѣстями подячилось намъ найбôльше тепле та любе оповѣданье П. Кониського: „Панська воля.“ —

4) Маруся Богуславка, поема Евгенія Згарського, зъ котрои одна часть друковалась у нашихъ „Вечерницяхъ.“ — Всѣ которѣ переслали передплату на нашѣ руки дôстануть незабаромъ тое дѣльце черезъ почту.

Помѣщаючи пролог до Гайдамаковъ, гадаемо, що прислужимось нашимъ землякамъ тымъ бôльте, що ни въ окремѣшнôмъ выданю гайдамакъ, ни въ Кобзарѣ того прологу не мае. —

ПЕРЕПИСКИ.

П. Федьковичу: Вашу „Пугу“ мы дôстали, а читаючи Вашого „Новобраньчика“ радѣли мы, — шкода що тои послѣднеи поемы годѣ у нашôмъ Львовѣ выдруковати, тому порадившись зъ П. Г. мы загадали пôслати ѣѣ П. Кулѣшевй чей вона тимъ скорше выйде на свѣтъ божій!

П. Б. и Л. въ чеськôй Празѣ. Дожидаемо частыхъ вѣстокъ та повѣстокѣ зъ Праги — не забувайте на насъ у тôмъ хорошôмъ словянськôмъ мѣстѣ! а Вы П. Б. выбачайте, що мы осмѣлились у Вашôмъ оповѣданью перемѣнити правопись Кулѣша, на пр. Головацького, хочъ Вы бажали задержанья Кулѣшевои правописи; зъ якои причины мы собѣ таку перемѣну позволили напишемо Вамъ небавомъ въ просторонôмъ листѣ. —

Часопись Вечерницѣ выходить що четверга у Львовѣ.

Цѣна передплаты

Для Львова за рôкъ 4 р. 50 кр. за пôвъ року 2 р. 30 кр за чверть року 1 р. 20 кр.
По-за Львôвъ „ 5 .. — „ „ 2 „ 60 „ „ 1 „ 40 „

Передплату ôдбирае: Володиміръ Шашкевичъ пôдъ Ч. 229 мѣсто у Львовѣ.

Одвѣчальный редакторъ Федоръ Заревичъ. Головный сотрудникъ Володиміръ Шашкевичъ.

Въ печатнѣ Институту Ставропигійського